

Tunyogi Lehel

Fodorháza

A Szentírás Isten-képe*

„– Ez az ember képtelenségeket mond – mondta egy látogató a Mester egyik beszéde után. Az egyik tanítvány erre így válaszolt:

– Te is képtelenségeket mondanál, ha a Kifejezhetetlenről próbálnál beszélni.

Amikor a látogató magának a Mesternek is megmondta a véleményét, ezt a feleletet kapta tőle:

– Senki sem mentes attól, hogy butaságokat mondjon. Ám nagy baj, ha mindezt ünnepélyesen tesszük.”

(Anthony de Mello: *Abszurd egypercesek*)¹

(Bevezető történet mint illusztráció)

Bevezetésképpen egy történetet szeretnék elmondani, mely a következőképpen szól:

„Szűz Mária a kiseded Jézussal a karján úgy döntött, leszáll a földre, és meglátogat egy kolostort. A büszke atyák rendre beálltak a sorba, és egytől egyig a Szűz elébe járultak, hogy tiszteletüket tegyék. Az egyik gyönyörű költeményeket szavalt, egy másik a Bibliához készített miniatúráit mutatta, egy harmadik kívülről tudta az összes szent nevét. A sok szerzetes egymás után tette hódolatát Szűz Máriának és a Kisedednek.

A sor végén a kolostor legegyszerűbb embere állt, akinek soha nem sikerült megértenie a kor tudós szövegeit. Szülei tanulatlan emberek voltak, akik egy környékbeli öreg cirkuszban dolgoztak, és egyetlen dologra tanították meg őt: labdácskákat dobálni a levegőbe, és egyéb tárgyakkal zsonglörködni.

Amikor ő került volna sorra, a többi atya be akarta fejezni a tiszteletadást, mondván, az egykori mutatványosnak úgyszólván semmi fontos mondanivalója, és még rossz fényt vethet a kolostorra. Ő azonban ugyanúgy teljes szívéből vágyott arra, hogy adhasson magából valamit Jézusnak és Szűz Máriának.

Érezte szerzetestársainak megvető tekintetét, szégyenkezve elővett néhány narancsot a zsebéből, és elkezdte őket a levegőbe dobálni. Ez volt az egyetlen dolog, amihez értett.

Ebben a pillanatban földetért a kiseded Jézus arca, és tapsolni kezdett Szűz Mária ölében. A Szűz így végül feléje nyújtotta ki a kezét, és a szerzetes rövid időre a karjára vehette a gyermeket.”

A történetet az egyre népszerűbb brazil írótól, Paulo Coelho-tól kölcsönöztem, aki szintén a maga során kölcsönvette és így került bele az 1988-ban írott *Az alkímista*²

* Előadás, mely elhangzott a Református Szabadegyetem 2005. május 27-én tartott tematikus rendezvényén, Kolozsváron.

¹ Anthony de Mello: *Abszurd egypercesek*. Fordította Török Péter. Korda Kiadó, Kecskemét 2005.

² Paulo Coelho: *Az alkímista*. Fordította Simkó György és Piros Ákos. Athenaeum 2000 Kiadó, Budapest 2005.

című regényébe. (De hát a jó történetek esetében nem az számít, hogy honnan származnak, hanem, hogy minél több emberhez eljussanak. Ez pedig – bizonyos szempontokból – többszörösen igaz a Szentíráásra.) Ami engem illet, azért idéztem ehelyütt, hogy szemléltessem előadásom helyét a többi között és a felvállalt hozzáállását az előre megadott „téma”-hoz.

Vagyis itt állunk sort a különböző előadók, várva, hogy rendre sorra kerüljünk és elmondjuk azt, hogy milyen „Isten-kép”-et tükröznek az emberek (mint ún. laikusok), a gyülekezetek (vagy inkább a gyülekezet mint olyan), a különféle közösségek alkotta szokások, hagyományok; milyen „Isten-kép”-et mutat az egyháztörténet, a dogmatörténet, a felekezeti sajátosságok által meghatározott teológiai irányzatok, vagy éppen azok semlegesítő ellenkezője, az ökumenizmus; miképpen mutatja meg, vagy rejti el az „Isten-kép”-et a szerzés, a szolgálat, az igehirdetés, a profán, s a szent, a tudomány, a művészet, a bölcsélet... S a számos szögből, a különböző szemléletek, megközelítések lencsevégére kapott „Isten-kép” témáról próbálunk egy viszonylag áttekinthető összképet nyújtani, amely eligazítson, tájékoztasson a vallások, felekezetek, vélemények nyújtotta „Isten-kép” kínálatok sűrűjében. Az egész egy olyan kirakós játékhoz hasonlít, amelyben mindegyik előadó hozzájárul a maga puzzle-szövegével, hogy összeálljon végül a közös mozaik-együttes.

A sor végén pedig, „utoljára, mint egy időtlen” (1Kor 15,8), „utolsóból első”-ként (Mt 19, 30), ott van a vélemények sokféleségének ellen- és egyensúlyozására a Szentírás Istenképe. De nem ezt akarom szemléltetni a bevezető történettel, sem azt, hogy a „lelki szegények” (Mt 5,3) szent együgyűsége kedvesebb a szakavatottságnál. Még csak zsonglörködni sem szeretnék, narancsok helyett szakkifejezésekkel, citátumokkal dobálózva. Hanem csupán arra szeretnék biztatni mindenkit, hogy küzdje le szégyenkezését, és bátran álljon be a sorba, s a maga módján, bizakodva tegye tiszteletét a figyelmes Látogatóknál. Mert Isten nem képet ad(ott) Magáról, hanem éppen Önmagát adta/adja nekünk és értünk. Mi pedig ne akarjuk *mutatványosok* módjára *képmutatni* magunkat, mert Isten nem azért teremtett bennünket a Maga „képére és hasonlatosságára” (1Móz 1,26–27), hogy elsilányítsuk Teremtőnknek rajtunk hagyott kézjegvét, hanem azért, hogy önmagunkon, s életünkön bármikor felismerhessük kilétünket, hovatartozásunkat. Valahányszor szem elől tévesztjük Istent, nézzünk önmagunkra, s meglátjuk felcsillanni rajtunk Istennek szeme tükrét. Amit ez a tükör mutat, az minden, amit láthatunk.

(Kép és képzelet)

Az emberi gondolkodás, fogalmazási mód, emlékezés (szinte) kötelezően képhez kötött, képszerű, már-már természetszerűen képalkotó. A magyar nyelvünk is a képből származtatja a képzeletet, s ellentmondásos módon, minél inkább *képzelünk*, képhez kapcsolunk valamit, annál messzebbre távolodunk el attól, amit közmegegyezéssel valóságnak tekintünk. S mikor így fogalmazok, hogy „valóságnak *tekintünk*”, újból csapdába kerülök, mert a tekintet a kép megragadásának a közege, s ez által újból visszajutok oda, ahonnan kiindultam; oda, hogy: minél képszerűbb vagyok, annál távolabb kerülök az ún. valóságtól. Képletesen (ismét „kép”): a kép kelepcéje a legképtelenebb képzet. Ezt megérteni, nem kis képzeletet igényel.

És mégis, nem adatott más és több, mint a valóságnak a kép, illetve képalkotás által való megragadása – mint a gondolkodás, a gondolat megfogalmazásának és közlésének ősi és legegyszerűbb eszköze. Ez az adottság számtalan lehetőséget nyújt, de ugyanakkor be is határol. Ezek a határok viszont nem arra hivatottak, hogy korlátoljanak, elzárjanak, hanem

hogy megvédjenek, megóvjanak. Erről szól, Istennek az embert védelmező, az emberi gondolkodás épségét és egészségét ápoló szeretetéről tesz bizonyosságot a képalkotás és megnevezés mértékét meghatározó két parancsolat (a második és harmadik).

(A képalkotás kényszere – ideák és idolek)

A képalkotás kényszerében vergődő emberi képzelet számos „produktum”-ot hozott létre. A bőszes választékból ez alkalommal csupán két nagyon híres alappéldát említek meg: az ideát és a bálványt. Hogy érthetőbb legyen a kettő közös gyökere, így mondom: εἶδος és εἰδωλον. Mindkét szó a görög εἶδω (látok) igéből származik. Az εἶδω ige befejezett múltban (perfectumban) levő alakja, az οἶδα azt (is) jelenti, hogy „tudok”, és mint ilyen, jelen idejű jelentéssel bír. A jelentésárnyalatokat szófüzerekbe sorakoztatva, olyan „egyenlet”-et lehet összekombinálni, amely például a következőképpen bonyolódhat egysmeretlenből többismeretlenessé:

„láttam, amit tudok”,
 „azt tudom, amit láttam”,
 „láttam, (tehát) tudok”.

A konklúzióval pedig megérkezünk ahhoz a mindnyájunkban lakozó Tamáshoz, aki nem annyira azáltal „tamáskodik”, hogy kételkedik, hanem (inkább) azáltal, hogy meggyőződését csakis a látó tudásból hajlandó származtatni.

Az εἶδος „alak”-ot, „formá”-t, „látott”-at jelent. Az „ideá”-ról megszoktuk, hogy elvont fogalomként értelmezzük; olyan valamiként, ami kívül áll a való világtól, mintegy fölötté, a látottakon vagy láthatókon túl létező eszményként. Maga a természete, az „eszményi”-sége is megközelíthetetlen, nemhogy látható vagy éppen „látott” jelleggel bírna. Az, ami látható vagy látott valóság, az ennek az ideának a leképeződése (ismét a „kép” kifejezést kell használnom, és szándékosan is teszem). Viszont a szó eredetileg nagyon konkrét, valóságon inneni, érzékelhető, körvonalazható, megfogalmazható formát jelent. Platón gyakran úgy kezelte, mint ami nem szorul különösebb magyarázatra, mert annyira közismert fogalomként³ előfeltételezte (és minden bizonyonnyal nem alaptalanul).

Az εἰδωλον (bálvány, idol, idolum) tulajdonképpen kép^{más}, természeténél fogva pedig az „ideá” fordítottja, abban az értelemben, hogy nem a bálvány képezi az ábrázolt istenség modelljét, hanem az istenség ideájának még csak nem is leképeződése, hű tükre, hanem annak csak egy „más”-a; ezért torz. Bár avégre alkották, hogy közelre hozza, hozzáférhetővé tegye az emberi érzékek számára a rajta kívül, tőle távol levő, vagy annak vélt istenséget, mégis éppen az ellenkező hatást éri el: még távolibbá, elérhetetlenebbé torzítja – másítja – „modell”-jét.

Az εἰδωλον sokszor (legtöbbször) karikatúrává fajul, s a tisztelet tárgyává alakulva (alakítva), nemhogy méltóságteljessé válik, hanem paródiává silányítja az „istentisztelet”-nek immár nem mondható, hanem inkább a bohóckodás benyomását keltő szertartást. Ezért is éri oly sok kritika a szentírók részéről. Ld. pl. a Kármel-hegyi Baál-kultusz nevetségessé tevő bemutatását, vagy a 115. Zsoltár bálvány-bírálatát, amely az igaz Isten abszolút fölényét állítja szembe az oktalanul gúnyolódó pogányok (maga)tehetetlen istenség-csinálmányjaival: „És vevék a tulkot, amelyet nékik adott, és azt elkészíték, és segítségül hívák a Baálnak nevét reggeltől fogva délig, mondván: Baál! hallgass meg minket! De nem jött szó, sem felelet. És ott sántikáltak az oltár körül, amelyet készítettek. Mikor pedig már dél lett, elkezdte őket gúnyolni Illés, azt mond-

³ Taylor, A. E.: *Platón*. Fordította Bárány István és Betegh Gábor. Osiris Kiadó, Budapest 1997, 53.

ván: Kiáltatok hangosabban, hiszen isten! Talán elmélkedik, vagy félrement, vagy úton van, vagy talán aluszik, és felserken. És elkezdtek hangosan kiabálni és az ő szokásuk szerint késekkel és borotvákkel metélték magokat, míg csak ki nem csordult a vérök. Mikor pedig a dél elmúlt, prófétálni kezdtek egész az esteli áldozatig; de akkor sem lett se szó, se felelet, se meghallgattatás.” (1Kir 18,26–29)

Úgy gondolom, hogy az árnyékszékre „félrement”, teljesen bárgyúvá degradált istenség nyersebb bemutatása aligha lehetséges; még a mai képzeletnek is túlszennyezettnek tűnik. Ennél már csak kíméletesebb a zsoltárban olvasható bálvány kontrasztos elemzése (115, 2–7):

„Miért mondanák a pogányok: hol van hát az ő Istenök?
Pedig a mi Istenünk az égben van, és a mit akar, azt mind megcselekszi.
Azoknak bálványa ezüst és arany, emberi kezek munkája.
Szájok van, de nem szólnak; szemeik vannak, de nem látnak;
Füleik vannak, de nem hallanak; orruk van, de nem szagolnak;
Kezeik vannak, de nem tapintanak; lábaik vannak, de nem járnak,
nem szólnak az ő torkukkal.”

A bálványok tehát a képpalkotás kényszerének torzszülöttjei, s a kívánt hatás ellenkezőjét váltják ki. Azért készültek, hogy közelebb hozzák a képbe foglalás, formába öntés által konkretizált, tárgyszerűsített istenséget, ehelyett pedig ennek csupán képzetét teszik egyre képtelenebbé. Ahelyett, hogy követhető, tisztelhető, szerethető példaképet mutassanak, zavarba és kétségbeejtő, kiábrándító (kérem, hogy ezt a szót most nagyon szemléletesen képszerűnek értsük) ábrázolmánnyal hozakodnak elő, amelyet, ha tényleg az eredeti szándék szerint próbálna követni, amelyhez, ha valóban igazodni szeretne az amúgy is eltorzított istenképű ember, nemhogy restaurálódna, de még torzabbá fajulna a teremtésben kapott, de a bűn által megrontott isteni név- és védjegy, az *imago Dei*. Ily módon érthető az idézett zsoltár anatómájának jogosultsága: „Hasonlók legyenek azokhoz készítőik, és mindazok, akik bíznak bennök!” (Zsolt 115,8)

(A Szentírás nem istenképtár)

A Szentírás nem *istenképtár*, viszont olvashatunk egy nagyon elhíresült istenképcsarnoki körsétáról, melynek végén az evangélium és a filozófia ütköztető találkozása alkalmával egy olyan istenképmás kerül bemutatásra, amely az istenség emberi kiábrázolás-kísérletének maximumát jeleníti meg. Pál apostol athéni anatheóriájáról (figyelmes szemléjéről – ApCsel 17,23) van szó, melynek során egy rendkívüli dedikációval, inkább konszekrációval ellátott oltárt láthatott. Az volt ráírva, hogy: Ἄγνωστος θεῶν – „Ismeretlen Istennek”.

A gondosan körültekintő, minden apró részletre figyelmes athéniak, nehogy – akaratlanul is – kifelejtssenek akár egyetlen istenséget a beláthatatlan tagszámú panteonból, annak tudatában, hogy nem minden istenség ismert vagy megismerhető, de semmiképpen sem kifelejtendő, az „Ismeretlen Isten” gyűjtőfogalmába foglalták össze feltétlen tiszteletük azonosítatlan (azonosíthatatlan?) tárgyát. Ezáltal olyan képmást hoztak létre (Pál – érthető diplomáciai okokból – elhallgatja az εἰδωλον, „bálvány” szót, mint ahogyan felháborodásának sem ad hangot; helyette az elegánsabbnak tetsző βωμός, „oltár” kifejezést használja, mintha nem is a tisztelet tárgyát, hanem csupán a tisztelet számára kijelölt helyet, vagy magának a tiszteletnek a tárgyasulására bukkant volna),

amely se nem bálvány (hiszen bevallottan nem látott istenségnek tisztelegtek általa), se nem csupán emlékmű (mert, bár nem akar imponálni, mégis tiszteletet – kvázi istentiszteletet – juttat kifejezésre).

A kézműves mesterek célkitűzése nem az volt, hogy egy elvont – ismeretlensége ellenére, mégis valamennyire azonosítható – „eredeti”-ről készítsenek másolatot (ha erre törekedtek volna, a legnevetesegebb torzkép lett volna munkájuk eredménye), hanem az emberi megismerés korlátolt voltát valóságghűen bemutató (már-már) hitvallás liturgikus megfogalmazása. Isten kiábrázolhatatlan voltáról ennél többet ember ki nem ábrázolhat.

(A Szentírás az Ige testté lételéről szóló isteni önkijelentés)

Az „Ismeretlen Istennek” emelt oltár elé érkezve, eljutottunk az istenkép-alkotás emberi határához. „Az Istent soha senki nem látta” – írja János az evangéliumi könyvének prólógusában (Jn 1,18a), de ezzel még nem mondott ki semmilyen evangéliumot, csupán meghúzta az embernek Istennel kapcsolatos ismeretkörének határait. Ez a megállapítás az-zal együtt is igaz, hogy számos teofániáról (isten-megjelenésről) olvashatunk a János előtti bibliai könyvekben (hogy csak egy példát említsek, talán a legnevezetesebbet: „az Úr pedig beszéle Mózással színről színre, amint szokott ember szólani barátjával” – 2Móz 33,11). De ha itt megrekednénk, valóban lehetetlen volna az Istennel való kapcsolat-felvétel. Viszont eme lehetetlenség tudatosítása után következik a tényleges evangélium: „az egyszerű Fiú, aki az Atya kebelében van, az jelentette ki Őt” (Jn 1,18b).

Isten nem bizza a Kijelentést az ember képalkotó kényszerére, hanem Ő Maga tesz bizonyosságot Önmagáról. Nem képet, hanem testet ölt: *ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο* (Jn 1,14). *Verbum caro factum est.* „Az Ige testté lett.” Testté, szó szerinti nyerseséggel fogalmazva: „hússá”, „hústestté” lett, és – bár a világ nem fogadta be és nem ismerte meg Őt, mégis – „lakozék mi közöttünk”. Nemcsak láthatóvá vált, hanem meg is mutatta Magát. Addig Istent soha senki nem látta, az Ige testté létele után pedig „láttuk az Ő dicsőségét”.

Jánosnál – nemcsak az evangéliumi könyvében – különös hangsúlyt kap a látás. Filep így hívja meg Nátánaélt a Jézussal való találkozásra: „Jer és lásd meg!” (Jn 1,47) Még Pilátus is a látásra apellálva mutat az ember-Jézusra: *Ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος* (Jn 19,5); *ecce homo*; „íme [lám] az ember”. A legjellemzőbb eset pedig a Tamásé, akinek a látáshoz kötött hite, pontosabban a kételkedése, több mint közmondásos.

Az 1Jn nyitánya is a látás (de nemcsak a látás) általi meggyőződésen alapuló tanúságtétel meggyőző és közösségformáló erejéről, szándékáról szól (1,1–3): Ami kezdetől fogva vala, amit hallottunk, amit szemünkkel láttunk, amit szemléltünk és kezeinkkel illettünk, az életnek ígéjéről. És az élet megjelent és láttuk és tanúbizonyságot teszünk róla és hirdetjük néktek az örök életet, amely az Atyánál vala és megjelent nékünk; amit hallottunk és láttunk, hirdetjük néktek, hogy néktek is közösségek legyen velünk, és pedig a mi közösségünk az Atyával és az Ő Fiával, a Jézus Krisztussal.

A Biblia könyveinek sorrendje szerinti legutolsó könyvben, A jelenések könyvének Károli-féle fordításában, a 22 fejezetes terjedelemben összesen 89-szer fordulnak elő „lát(ás)”-sal kapcsolatos szavak. A könyv megírása parancsra történt, s a parancs alapját a „látás”-on keresztüli kinyilatkoztatás (apokalipszis) képezi: „Írd meg, amiket látál” (Jel 1, 19).

(Az isteni kinyilatkoztatás mártíriumra kötelező hatalma)

A Szentírás befejezett és lezárt szöveg-corpus, s mint ilyen, kanonizált. Benne Maga Isten tett bizonyosságot Önmagáról. Ez az isteni önkijelentés arra kötelezi az embert, hogy továbbmondja, ismételten tanúbizonyosságot tegyen róla. Ehhez pedig újból és újból szembesülnie kell a Cézarea Filippi környékén elhangzott kérdéskörrel, illetve körkérdéssel: „Kinek mondanak engem az emberek?”; „Ti pedig kinek mondotok engem?” (Mk 8,27.29; vö. Mt 16,13.15; Lk 9,18.20) Érdemes észrevenni, hogy a kérdés nem úgy szól, hogy: mi a „vélemény”-etek, kinek „láttok” engem, hanem kinek „mondanak”, illetve „mondotok”? A válasz nem pusztán elméleti, miként a kérdés sem elvi kérdés, hanem állásfoglalásra, nyílt színvallásra, hitvallásra, tanúskodásra (μαρτυρία) késztet. Az egyháznak ez a μαρτυρία-ja képezi szolgálatának értékmérőjét, továbblépési alapját az ige terjedésének koncentrikus pályáján.

Nemhiába egyház- és dogmatörténeti tény, hogy az első századok keresztényiségének legelső tisztázandó kérdése éppen a krisztológiai kérdés volt. A kereszténység két évezredes története során a „Kinek mondanak engem az emberek?” kérdésre számos tévtan(ítás)-válasz született, s a tévedések ideje korántsem ért véget. Kisebbs-nagyobb módosulásokkal régi-új téveszmék kerülnek elő. Példa rá a „magánisten” eszménye, amely kisajátítani próbálja az „egyetemes” istenséget; vagy az „evolucionista” isten-felfogás, amely Isten Önkijelentését a fejlődési fokozatok leporellósorozatában véli „tetten érni” (a politeizmustól a monoteizmus felé, a kegyetlen, büntető bíró-istentől a kegyelmes, megbocsátó „jóatyá”-ig); vagy pedig a szinkretista színezetű törekvés, amely válogatatlan forrásokból válogatja ki azokat az összetevőket, melyek felhasználásával a tolerancia olvasztótégelyében olyan istenkép-ötvözetet kísér meg összekeveríteni, amely aztán mindenfajta szemléletnek „megfelel”-hessen.

Hogy a régmúltból is idézzek, megemlíthetem a gnosztikusokat (egyébként napjainkban is működik gnosztikus „egyház”), akik annyira túlhangsúlyozták a gnózis (a rejtett ismeret) szerepét, hogy ezáltal nemhogy tisztázták, hanem még homályosabbá, hozzáférhetetlenebbé tették az amúgy is megközelíthetetlen isten-kép(zet)et; vagy pedig Markiónt, aki annyira élesen különböztette meg és ellentételte az Ó- és Újszövetséget, illetve az ószövetségi θεος δικαίος-t, a teremtő, törvény-adó, „igazságos isten”-t és az újszövetségi θεος αγαθός-t, a megbocsátó, irgalmas, „jó isten”-t, hogy a két szövegség és a két istenség közötti különbséget áthidalhatatlannak tüntette fel. Jézus Krisztus természetesen a θεος αγαθός küldöttje, akit a θεος δικαίος népe, a zsidóság halálra üldözött. Jézus viszont nem ténylegesen, hanem csak látszólagosan szenvedte el a kereszthalált, mert emberi természete csupán φάντασμα-ként (tüneményként; vö. Mt 14,26; Mk 6,49) értendő. A szintén gnosztikus hatást mutató másik tanítás szerint Krisztus (aki szellemi lény, „eón”) csak látszattestet öltött magára a názáreti Jézusban. Az a Krisztus-Logosz, aki a Jordánban való megkeresztelkedés alkalmával szállt le az ember Jézusra, a szenvedés előtt újból elhagyta őt – úgyhogy az egyszerűen emberként kereszthalált halt Jézus áldozata semmilyen megváltó értékkel nem rendelkezik, csupán tanításként érdemel figyelmet. A gnosztikus elitizmus elzárja a széles tömegek elől az üdvözülés útját és csak a „pneumatikus” keveseknek szavatolja a rejtett kijelentés megértését, s a tényleges üdvözülést. A názáreti Jézus ember-voltának, vagy – pontosabban – kizárólag ember-voltának túlhangsúlyozása napjainkban is „divatos”-sá vált, nem utolsósorban a filmipar propagandájának tulajdoníthatóan. Ugyanis könnyebben

járható útnak tűnik az istenség elemberiesítése, mint az elembertelenedés veszélyétől fenyegetett ember istenképűségének megértése és elfogadása.

(Záradékként, még egyszer a bevezető illusztráció sorbanállóiról)

Végezetül kanyarodjunk vissza a bevezető történethez, a sorban álláshoz. Személyesen sorba állítottunk néhány véleményt, elképzelést arról, amit – jobb híján – „Isten-kép”-nek neveztünk el. Szándékunk a kérdések felvetése, s a válaszadási próbálkozások előkészítése volt.

Egységes „Isten-kép”-et nem hogy nem sikerül összeállítanunk, de ez még csak nem is a mi képességeink illetősége vagy függvénye. Amit viszont tehetünk, és meg is kell(ene) tennünk, az a látás elsajátítása, helyesebben: a látás képességének Istentől való kikönyörgése. Eligazításképpen, gondoljunk a „látás” elsajátításának „szakavatott”-jára, János apostolra, aki úgy beszél saját magáról, mint arról a tanítványról, „akit Jézus szeret vala” (Jn 13,23; 19,26; 20,2; 21,7.20). Ő volt az, aki „a Jézus kebelén nyugszik vala” (Jn 13,23; 21,20) amaz utolsó vacsorán, tehát egyedül neki adatott meg, hogy hallhassa Jézus szívverését, azt a szívverést, amely az Atya kebelének dobogását lüktette tovább, hiszen „az egyszülött Fiu [az], aki az Atya kebelében van” (Jn 1,18). Jézus szíve – *Sacré Coeur* – a szeretetet dobogta világgá, János pedig mindvégig erről a szeretetről írt és ezt hirdette akkor is, amikor élemedett kora miatt nem volt ereje többet mondani, vagy inkább belátta, hogy elég annyit mondani az Efézus utcáin járóknak: „Fiacskáim, szeressétek egymást.” Azt hiszem, hogy János azért láthatta ennyire hitelesen a szeretetben megmutakozó „Isten-kép”-et, mert megtanult a szívével látni. Megszívlelendő (milyen gyönyörűen egyedi szava ez a magyar nyelvnek!) ez a képesség: a szíven keresztüli látás képessége. Mert a tisztaszívűek látják meg az Istent (Mt 5,8). Ez a látás pedig nem a szem, hanem a szív látása, ugyanis „jól csak a szívével lát az ember. Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan”. (Antoine de Saint-Exupéry: *A kis herceg*. Rónai György fordítása.) Ezt a nyilvánvalósága miatt egyszerű titkot, amit én is „úgy” kaptam, ezt akartam megosztani veletek – ha már együtt álltunk be a sorba, remélve, hogy ránk is mosolyogni fog Jézus kedves arca: azzal a mosollyal, amellyel csak Ő tud szeretni és szeretetre deríteni.

The “Image” of God in the Bible

Instead of (an) “image” God gave Himself. Creating the man in His image and after His likeness (Gen 1, 26-27), the Creator left His fingerprints on His creature as a print and as a sign of identity and belonging. Contemplating ourselves, we may see the looking-glass of God’s eyes. What this mirror is showing, that’s all what we may see.

The trap of the image is an absurd concept and still it is the ancient and simplest instrument of apprehension and expression. As a faculty it allows countless possibilities but it bounds too. The “idea” and the “idol” are the products of the imagination. Very often the “idol” degenerates into caricature (see the prophetic criticism and Psalm 115 where the idols are held up to ridicule). According to the biblical criticism the idols are the monstrosities of the compulsion of imagery, producing the opposite of the intended effect.

The Bible is not an art-gallery of possible images of God. God did not entrust the Revelation to the forcibleness of the human imagery. He Himself bare witness of Himself through the incarnation of the Word.